

Sygn. akt

III AUa 1178/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Urszula Kocyłowska (spr.)
	Sędziowie:	SSA Marta Pańczyk-Kujawska SSA Roman Skrzypek
	Protokolant	st.sekr.sądowy M. Piekielek

po rozpoznaniu w dniu **14 lutego 2013 r.**

na rozprawie

sprawy wniosku **T. Z. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w J.**

**o odpowiedzialność małżonka za zobowiązania płatnika składek
na skutek apelacji obydwu stron**

od wyroku **Sądu Okręgowego w Krośnie**

z dnia **25 września 2012 r.** sygn. akt **IV U 433/12**

I. z m i e n i a pkt I zaskarżonego wyroku i odwołanie nim objęte

o d d a l a,

II. o d d a l a apelację wnioskodawczyni.

Sygn. akt III AUa 1178/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. decyzją z dnia 21 lutego 2012 roku stwierdził odpowiedzialność wnioskodawczyni T. Z. – S. jako współmałżonki J. S. za obciążające go – jako płatnika z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej – zaległe składki: na ubezpieczenie społeczne za okresy szczegółowo wymienione w decyzji mieszczące się w przedziale czasowym od listopada 2004 roku do grudnia 2011 roku wraz z odsetkami, opłatą dodatkową, kosztami upomnienia i kosztami egzekucyjnymi; na ubezpieczenie zdrowotne w okresach miesięcznych wymienionych w decyzji, a mieszczących się od listopada 2006 roku do września 2011 roku wraz z odsetkami, opłatą dodatkową, kosztami upomnienia i kosztami egzekucyjnymi; na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w okresach wymienionych w decyzji mieszczących się od stycznia 2008 roku do lipca 2011 roku wraz z odsetkami, opłatą dodatkową i kosztami upomnienia. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy powołał się na istnienie zadłużenia jak i małą skuteczność egzekucji oraz fakt pozostawiania wnioskodawczyni w związku małżeńskim uzasadniający zastosowanie zasady jej odpowiedzialności wynikającej z art. 29 § 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Ordynacja podatkowa związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

W odwołaniu od wymienionej decyzji wnioskodawczyni T. Z. – S. wniosła o jej zmianę poprzez ustalenie braku jej odpowiedzialności za zadłużenie małżonka i zarzucając decyzji nieuwzględnienie faktu, iż nie współdziałała z mężem w prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej, nie osiągała z tej działalności żadnych korzyści oraz że nie zaistniały żadne powody wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Ponadto odwołująca się zgłosiła zarzut przedawnienia składek objętych decyzją.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krośnie wyrokiem z dnia 25 września 2012 roku zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził iż wnioskodawczyni jako współmałżonka podatnika J. S. prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą nie jest odpowiedzialna za jego zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okresy sprzed 1 stycznia 2008 roku a w pozostałej części odwołanie oddalił. Sąd pierwszej instancji ustalił jako okoliczność bezsporną fakt istnienia zadłużenia małżonka wnioskodawczyni z tytułu i w okresach wymienionych w decyzji jak i fakt pozostawiania wnioskodawczyni w związku małżeńskim. Przywołując brzmienie przepisu art. 24 ust. 5d ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (obowiązującego od 1 stycznia 2003 roku) Sąd zauważył, iż przedawnienie należności z tytułu odpowiedzialności osoby trzeciej lub następcy prawnego następuje po upływie 5 lat licząc od końca roku kalendarzowego, w którym decyzja została wydana. W niniejszej sprawie powyższe oznacza, iż wnioskodawczyni jako osoba trzecia nie będąca bezpośrednio płatnikiem składek może odpowiadać jedynie za zaległości dopiero od 1 stycznia 2008 roku.

Powyższy wyrok zaskarżyli apelacjami zarówno wnioskodawczyni jak i Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J..

Wnioskodawczyni we wniesionym co do punktu drugiego środka zaskarżenia zarzuciła: naruszenie orzeczeniem przepisu art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 29 § 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Ordynacja podatkowa poprzez uznanie odpowiedzialności wnioskodawczyni w sytuacji braku spełnienia przesłanek tej odpowiedzialności tj. zarówno braku współdziałania w tej działalności jak i braku uzyskania z tego tytułu korzyści; naruszenie przepisu art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 118 § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Ordynacja podatkowa poprzez pominięcie, iż podany przepis stanowi termin przedawnienia 3 lat od końca roku kalendarzowego w którym decyzja o odpowiedzialności została doręczona; brak rozpoznania meritum sprawy poprzez nieustalenie okresu za jaki może odpowiadać małżonek za zadłużenie małżonka z tytułu prowadzonej przez niego pozarolniczej działalności gospodarczej. W konkluzji apelująca wniosła o zmianę wyroku poprzez stwierdzenie braku jej odpowiedzialności także za okresy występujące po 1 stycznia 2008 roku względnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji przy wydaniu orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. w swojej apelacji zarzucił orzeczeniu naruszenie przepisu art. 24 ust. 5d ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędną jego interpretację i zastosowanie. W przekonaniu organu rentowego odpowiedzialność wnioskodawczyni nie jest odpowiedzialnością osoby trzeciej lecz odrębnie uregulowana prawnie odpowiedzialnością małżonka do której stosuje się ogólne zasady dotyczące terminów przedawnienia wynikające z art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przy stosownym uwzględnieniu brzmienia art. 27 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 września 2011 roku o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców.

W konsekwencji tych zarzutów organ rentowy wniósł o zmianę punktu pierwszego wyroku i oddalenie odwołania w całości.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie zważył, co następuje:

Ocena faktyczna i prawna stanu niniejszej sprawy przekonują na rzecz zasadności jedynie apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J..

Podane rozstrzygnięcie jest konsekwencją przyjęcia za w pełni uprawnione ustaleń faktycznych zaprezentowanych przez Sąd pierwszej instancji w pisemnym uzasadnieniu rozstrzygnięcia, a polegających na uznaniu jako faktów bezspornych okoliczności dotyczących istnienia zaległości składkowych wymienionych w zaskarżonej decyzji o odpowiedzialności z tytułu prowadzonej przez małżonka wnioskodawczyni pozarolniczej działalności gospodarczej jak i faktu pozostawania wnioskodawczyni i jej małżonka w związku w tym samym okresie. Wspomniane ustalenie jest konsekwencją stanowiska zaprezentowanego przez wnioskodawczynię w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji, w którym zarówno faktu zadłużenia jak

i pozostawania w związku małżeńskim nie kwestionowała, a jedyne jej zarzuty dotyczyły braku uwzględnienia tego, iż w jej przekonaniu nie uczestniczyła ona w korzyściach wynikłych z prowadzonej działalności przez małżonka oraz braku zastosowania wobec niej przepisów o przedawnieniu należności składkowych jak i – z punktu widzenia norm prawnych – uwzględniania również w ubezpieczeniowym postępowaniu sądowym zasad postępowania cywilnego wskazujących na reguły kontradyktoryjności wynikających np. z treści art. 3, 6 i 230 k.p.c. Należy bowiem zauważyć, iż dla prawidłowej oceny poprawności stanowiska zaprezentowanego przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji najistotniejsze w pierwszej kolejności jest ustalenie, czy w okresie objętym zaskarżoną decyzją wnioskodawczyni i jej małżonek pozostawali

w związku małżeńskim i czy łączyła ich wspólność majątkowa małżeńska w rozumieniu art. 31 § 1 i 2 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Pozytywne odpowiedzi na obydwa pytania skutkują koniecznością dokonywania ustaleń zakresu odpowiedzialności wnioskodawczyni za należności składkowe – w rozumieniu art. 24 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych – przy uwzględnieniu treści art. 29 § 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Powołany przepis art. 29 § 1 ordynacji podatkowej stanowi o zakresie podmiotowym odpowiedzialności za zadłużenie istniejące po stronie płatnika w przypadku, gdy pozostaje on w związku małżeńskim określając, iż odpowiedzialność ta obejmuje majątek odrębny płatnika oraz wspólny majątek płatnika i jego małżonka. Natomiast norma opisana w art. 29 § 2 ordynacji podatkowej określa czasowe ramy tej odpowiedzialności określając wpływ na nią skutków prawnych w postaci ograniczenia, zniesienia, wyłączenia czy ustania wspólności majątkowej. Jednak ze względu na brak ustalenia, aby wnioskodawczyni i jej małżonek zawierali umowy o ograniczeniu czy wyłączeniu ustawowej wspólności majątkowej, aby było w ich przypadku orzeczone zniesienie wspólności majątkowej prawomocnym wyrokiem sądowym, aby wspólność ta ustała wobec ubezwłasnowolnienia, któregoś z małżonków i wreszcie aby uprawomocniło się orzeczenie sądu w przedmiocie separacji ich związku podane w art. 29 § 2 ordynacji czasowe ograniczenia odpowiedzialności nie znajdują w niniejszej sprawie zastosowania. Również wspomniany brak co do ograniczeń czasowych wspólności wpływa na możliwości stosowania sugerowanego przez wnioskodawczynię przepisu art. 111 ordynacji podatkowej. Przepis ten stanowi o odpowiedzialności solidarnej członka rodziny za zaległości i z mocy art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych znajduje zastosowanie do należności składkowych. Jednak nie ma on charakteru generalnego, gdyż określa swój zakres podmiotowy precyzując ustawowo pojęcie członka rodziny w § 3 i nie zamieszcza w gronie osób uznanych za członka rodziny małżonka. Jednocześnie w § 4 tej normy

dopuszczono możliwość stosowania reguły opisanej w § 1 ale tylko wobec małżonków, którzy zawarli umowę o ograniczeniu lub wyłączeniu wspólności majątkowej, których wspólność majątkowa została zniesiona przez sąd oraz małżonków pozostających w separacji. Żadna

z wymienionych okoliczności stosowania w niniejszej sprawie nie istnieje. Powyższe oznacza, iż wobec wnioskodawczynie pozostającej we wspólności majątkowej małżeńskiej nie sposób zastosować zasad odpowiedzialności określonej w art. 111 ordynacji. Skutkuje to także koniecznością przyjęcia, iż wnioskodawczynie nie jest osobą trzecią w rozumieniu przepisów zawartych w rozdziale 15 ordynacji (nie tylko z uwagi na brak spełnienia przez nią przesłanek zawartych w art. 111 ordynacji ale również z uwagi na fakt, iż normy opisane w art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie obejmują przepisu art. 109 ordynacji i wymóg ich ścisłego stosowania). Ten brak statusu osoby trzeciej oznacza w konsekwencji, iż wobec wnioskodawczynie nie sposób zastosować zasad przedawnienia zobowiązań opisanych w art. 118 § 1

i 2 ordynacji podatkowej. Przywołany przepis jak to wynika z jego treści dotyczy jedynie odpowiedzialności osoby trzeciej, a jego wykładnia uwzględniająca systematykę ordynacji podatkowej jak i jej zakres stosowania do należności objętych ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych wyklucza zastosowanie wobec małżonków pozostających w ustawowej wspólności majątkowej.

Konsekwencją przyjętej wykładni norm stosowanych w sprawie jest uznanie bezzasadności zarówno wniesionej przez wnioskodawczynie apelacji jak i uprzednio odwołania z powołaniem się na brak odniesienia korzyści z prowadzonej przez jej małżonka pozarolniczej działalności gospodarczej. Normy mającego zastosowania prawa nie przewidują bowiem w tego typu przypadku jak niniejsza sprawa wymogu ustalania, czy małżonek współdziałał przy prowadzeniu działalności gospodarczej jak i czy odniósł z tego tytułu jakiegokolwiek korzyści. Niezależnie od powyższego na marginesie niniejszych rozważań należy zauważyć, iż przyjmuje się nawet w orzecznictwie (co wszakże nie ma żadnego istotnego wpływu na treść rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie), że istniejąca zaległość stanowi przejaw przysporzenia majątkowego,

a w konsekwencji jest więc korzyścią z tej działalności.

Przystępując do oceny możliwości prawnej zastosowania wobec wnioskodawczynie terminów przedawnienia właściwych osobom trzecim i to zarówno przywołanym przez apelującą (art. 118 ordynacji podatkowej) jak i wymienionemu przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu orzeczenia art. 24 ust. 5d ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych należy w obydwu przypadkach taką dopuszczalność wykluczyć. W szczególności w podanych uprzednio powodów wnioskodawczynie nie jest osoba trzecią w rozumieniu przepisów zawartych w rozdziale 15 ordynacji podatkowej mających zastosowanie w sprawie ubezpieczeniowej. Z tego też powodu stosowanie reguły zakazującej wydawanie decyzji wobec osoby trzeciej jeżeli od końca roku kalendarzowego w którym powstała zaległość upłynęło pięć lat w jej przypadku nie znajduje zastosowania. Za całkowicie niezrozumiałe należy ocenić uwagi podniesione w apelacji wnioskodawczynie domagającej się stosowania terminu przedawnienia z art. 118 § 2 ordynacji. Jest to bowiem nie termin przedawnienia samego roszczenia składkowego lecz termin przedawnienia zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej i biegnie on od daty jej doręczenia. Aby miał on swoje zastosowanie musi zostać uprzednio wydana decyzja o odpowiedzialności osoby trzeciej jak i jej doręczenie. W przedmiotowej sprawie wobec braku podstaw do wydania decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej wspomniana zasada nie znajduje swojego zastosowania. Z podobnych powodów nie sposób stosować przywołanego przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu orzeczenia ustalającego częściowe przedawnienie należności przepisu art. 24 ust. 5d ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Przepis ten – podobnie jak norma art. 118 § 2 ordynacji podatkowej – stanowi termin przedawnienia należności objętych decyzją o odpowiedzialności osoby trzeciej i jest liczony od doręczenia tej decyzji. Dla jego zastosowania konieczne jest więc uprzednie wydanie decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej i jej skuteczne doręczenie jak i upływ terminu lat pięciu. Tak określone przesłanki nie zaistniały. Decyzja stanowiąca przedmiot rozstrzygnięcia w sprawie nie została przecież poprzedzona żadną inną w przedmiocie odpowiedzialności wnioskodawczynie za przedmiotowe zadłużenia jako osoby trzeciej. Zresztą z podanych uprzednio powodów nie sposób traktować wnioskodawczynie jako osobę trzecią w rozumieniu przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Ustawa ta nie zawiera bowiem żadnych własnych prawnych definicji osoby trzeciej. Poprzez swoje odesłanie w art. 31

i 32 ustawy do wskazanych norm ordynacji podatkowej i nakazując ich stosowanie do spraw o należności składkowe inkorporuje definicje osoby trzeciej istniejącą w normach podatkowych. A to oznacza, iż małżonek pozostający we wspólności majątkowej małżeńskiej nie jest dla bytu odpowiedzialności za zadłużenia z tytułu należności składkowych traktowany jako osoba trzecia. Wobec takiego małżonka nie wydaje się decyzji stwarzającej jego solidarną odpowiedzialność całym posiadanym majątkiem za zadłużenia tego ostatniego. Jego odpowiedzialność ma natomiast charakter ustawowej odpowiedzialności wynikającej z zastosowania art. 29 § 1 ordynacji podatkowej i jest ograniczony jedynie do majątku wspólnego. W konsekwencji takiej odpowiedzialności małżonek nią objęty – czyli w niniejszej sprawie wnioskodawczyni – będzie musiał się godzić na podejmowane przez organ rentowy czynności egzekucyjne kierowane do składników majątku wspólnego. Jego odpowiedzialność jest odpowiedzialnością za zobowiązania małżonka ze wszystkimi skutkami co do zakresu tego zobowiązania także tymi dotyczącymi stosowanych norm przedawnienia należności. Niewątpliwie porównanie dat powstania zobowiązań składkowych przekonuje, iż organ rentowy nie uchybił przepisom o przedawnieniu należności tj. treści art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wprowadzonej ustawą z dnia 16 września 2011 roku o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców w tym w szczególności zawartej w powołanej ustawie normie art. 27 ust. 1 i 2.

Orzeczenie Sądu Apelacyjnego znajduje swoją podstawę prawną w treści powołanych przepisów prawa i art. 385 i 386 § 1 k.p.c.